

The particular attention is drawn to the increase of the level of fire danger and the area covered by the fire in the ATO zone. A significant number of fires has arisen in a few forest regions, most of all were on the outskirts of the cities of Shchastia and Slavianozerbsk. It is indicated on the negative impact on the protected areas, they are damaged by the fire, shelling, built trenches and other fortifications, there is a burial of the dead, massive forest cut-down, lack of control.

The environmental consequences of hostilities, such as economic, social and human losses, are catastrophic. Military actions in the east of Ukraine have damaged all the objects of the environment without any exception.

Keywords: ATO zone, military actions, damage, destruction, deterioration of quality, fire, protected areas.

Надійшла 11.11.2017р.

УДК 911.9

Світлана НОВИЦЬКА

ОПТИМІЗАЦІЯ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ (НА МАТЕРІАЛАХ СЕЛА РОМАНІВКА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Розглянуто питання оптимізації ландшафтно-екологічної організації території (на матеріалах села Романівка Тернопільського району Тернопільської області). Проведено аналіз структури земельних угідь території села Романівка.

Обраховано коефіцієнт антропогенної перетвореності ландшафтів, який, за наявної структури землекористування території села Романівка, становить 6,11 (середньо перетворені ландшафти). Після реалізації запропонованих заходів з оптимізації структури землекористування даний коефіцієнт становитиме 2,09 (слабо перетворені ландшафти).

Ключові слова: ландшафт, оптимізація, ландшафтно-екологічна організація, територія, антропогенна перетвореність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі, коли на перший план виходять проблеми, пов'язані з негативними і небажаними наслідками антропогенної діяльності, особливу важливість набувають питання ландшафтно-екологічної оптимізації регіонального природокористування. Більша частина вирішення цих проблем полягає в перетворенні природно-антропогенних ландшафтів, які включають геосистеми з різним ступенем змінності (перетвореності) структури і функціональних взаємозв'язків, в керовані культурні ландшафти. [15].

Однією з особливостей оптимізації природокористування на сучасному етапі є можливість ефективного формування культурних ландшафтів. Особливо актуальним це є для території Тернопільського плато, яка має структуру землекористування далеко від оптимальної, за рахунок надзвичайно високої розораності території. Досить яскраво цей аспект проявляється у Тернопільському районі, зокрема в селі Романівка, на території якого сучасні проблеми в області екологічної оптимізації природокористування та територіальної охорони природи набувають особливої гостроти. Окрім того, децентралізація влади та делегування повноважень місцевим органам влади в останні роки актуалізує необхідність проведення наукової оцінки сучасного екологічного стану даних ландшафтів з метою отримання рекомендацій щодо їх сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день існує велика кількість праць зарубіжних та вітчизняних вчених щодо ландшафтно-екологічної оптимізації території. Зокрема, особливостям оптимізації ландшафтно-екологічної організації території присвячені праці таких вчених, як М.Д.Гродзинського (1993,2014), А.В.Холоденка (2007), І.П.Ковальчука (1997), Л.П.Царика (2016), А.А.Чибільова (1992) та інших.

Виклад основного матеріалу. Оптимізувати геосистему можна в різних напрямках: виробничо-економічному, природно-екологічному, соціально-гуманістичному. Тому першим етапом оптимізації геосистем є визначення ландшафтно-екологічних пріоритетів розвитку регіону [2].

Визнаючи природоохоронну функцію за пріоритетну для будь-якого регіону, при його ландшафтно-екологічній оптимізації першочерговим завданням є визначення оптимального співвідношення природних та господарських угідь.

Згідно з оцінками відомого американського еколога Ю. Одума ландшафтно-екологічна оптимізація території досягається при гармонійному поєднанні природних і антропогенних ландшафтів у співвідношенні 3:2 ландшафтно-структури. Таким чином, мінімум 40 % території регіону повинні бути зайняті природними ландшафтами. А згідно з Ю. Одумом, екосистемі необхідно 60% природних угідь для

підтримання динамічної рівноваги, виконання нею основних природостабілізуючих і регенеративних функцій, для забезпечення належних природних умов життєдіяльності населення, для створення умов відпочинку, оздоровлення та мандрівок населення [8].

Крім того для природних зон Н.Ф. Рей-

мерсом були розраховані оптимальні співвідношення інтенсивно експлуатованих і екстенсивно використовуваних територій, а також територій, що особливо охороняються (табл. 1). Дотримання цих співвідношень повинно забезпечити екологічну рівновагу.

Таблиця 1

Оптимальні співвідношення інтенсивно експлуатованих і екстенсивно використовуваних територій, а також територій, що особливо охороняються, які забезпечують екологічну рівновагу (у %)[11].

Екосистеми	Широколистяні ліси (Полісся)	Лісостеп	Степ
Перетворені екосистеми (рілля, населені пункти, дороги та ін.)	70-75	60-65	50-60
Природні та природно-антропогенні екосистеми (ліси, болота, луки та ін.)	25-30	35-40	0-50

Ю.А. Махортовим, на основі узагальнення досліджень з оптимізації, що проводились в Україні, було розроблено рекомендації щодо оптимізації структури земельних угідь для всіх природних зон України (табл. 2). Недоліком цих рекомендацій є те, що вони не охоплюють всіх категорій земель і стосуються оптимізації

лише користування сільськогосподарськими землями. Зважаючи на те, що кожен регіон та місцевість мають власні природні умови і особливості, надані рекомендації повинні коригуватись згідно з особливостями кожної території [1].

Таблиця 2

Проект оптимального співвідношення земельних угідь в агроландшафтах України (%) [1].

Природні зони і підзони	Рілля*	Природні кормові угіддя*	Ліси, всього**	В т.ч. полезахисні лісомуги***
Полісся	40-50	45-50	36-37	0,5-1,0
Лісостеп	45-55	40-45	17-18	2,0-2,5
Північний і центральний Степ	55-60	36-40	10-11	2,5-3,0
Південний Степ	60-65	30-36	8-9	6,0-7,0

* до площі сільгоспугідь;

** до всієї земельної території;

*** до площі ріллі.

Проведений аналіз структури земельних угідь території села Романівка показав значну її диференціацію і відхилення від науково обґрунтованих норм (табл. 3). Так, частка

земель під природною рослинністю становить лише 16,28%, тоді як під сільськогосподарськими угіддями – 76,18%, а під урбанізованими та промислово освоєними землями - 7,54%.

Таблиця 3

Структура землекористування території села Романівка

Територіальні елементи	Площа, га	Частка земель, %
Територія населеного пункту у встановлених межах	1243,9	100
у тому числі:		
Землі під забудову	93,81	7,54
з них:		
- під житловою забудовою	22,2	23,66
- землі громадського призначення	2,1	2,24
- землі промисловості	1,37	1,46
- землі комерційного використання	37,5	39,98
- вулиці, набережні, площі	27,6	29,42
- під господарськими будівлями і дворами	0,74	0,78
- кладовище	2,3	2,46
Сільськогосподарські угіддя	947,69	76,18
з них:		
- рілля	762,99	80,51

- багаторічні насадження	79,4	8,38
- сіножаті та пасовища	105,3	11,11
Ліси та інші лісовкриті площі	112	9
Відкриті землі без рослинного покриття	18,3	1,47
Внутрішні води	67,6	5,45
Болота	4,5	0,36

Якщо брати до уваги наявну структуру розподілу земель, то зрозуміло, що здійснити оптимізацію земель у відповідності до запропонованої структури землекористування за Ю. Одумом буде доволі важко, або навіть неможливо. Тому мета даного дослідження – наблизити розподіл земель до оптимального згідно наведеної структури землекористування Н. Реймерса та Ю. Махортового.

Також, згідно з методикою оцінювання, запропованою Ю. Махортовим, є дисбаланс щодо розподілу сільськогосподарських земель, оскільки даній території притаманна висока

частка орних земель та відповідно низька частка пасовищ та сіножатей.

На основі визначених та науково обґрунтованих нормативів оптимального співвідношення ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ в агроландшафтах можна провести їх оптимізацію, тим самим реалізувавши природоохоронну та антропоекологічну функцію ландшафтно-екологічної оптимізації території. Відповідно до цих нормативів [9] оптимальною буде така структура сільськогосподарських угідь (рис. 1): рілля – 50,34 - 55,63%, багаторічні насадження – 1,12 - 1,24%, сіножаті та пасовища – 40,98 – 45,3%,

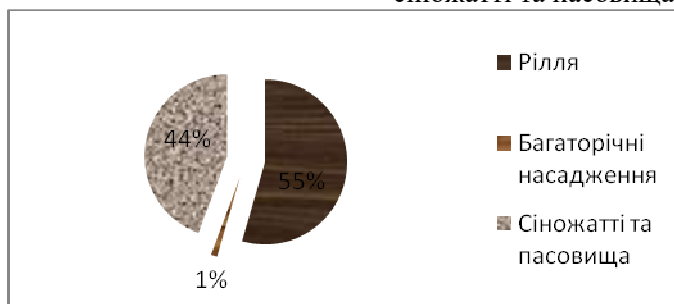

Рис. 1. Оптимальна структура с/г угідь села Романівка

Для території села Романівка характерна така структура сільськогосподарських ландшафтів (рис. 2): рілля - 80,51%, багаторічні

насадження – 8,38%, сіножаті та пасовища – 11,11%.

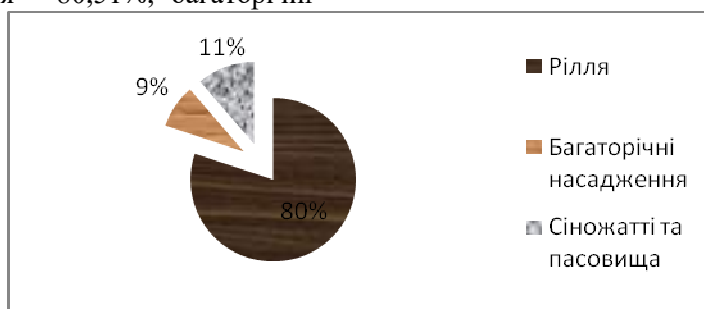

Рис. 2. Наявна структура с/г угідь в селі Романівка

Для оцінки антропогенної перетвореності природних комплексів даної території була використана методика, запропонована професором П.Г.Шищенко [17].

$$K_{ан} = \frac{\sum(r_i * p_i * g_i) * n}{100}$$

де $K_{ан}$ – коефіцієнт антропогенної перетвореності;

r – ранг антропогенної перетвореності;

i – й вид природокористування;

p – площа території з даним рангом перетвореності (у % до даної території);

g – індекс глибини перетвореності ландшафтів

індивідуальним природокористувачем;

n – кількість виділів в межах ландшафтного регіону.

Коефіцієнт антропогенної перетвореності ландшафтів при наявній структурі землекористування території села Романівка становить 6,11 – середньо перетворені ландшафти (за професором П. Г.Шищенко).

Коефіцієнт антропогенної перетвореності ландшафтів після оптимізації структури землекористування становитиме 2,09 – слабо перетворені ландшафти.

З наведених вище даних, можна зробити висновок про надмірно високу та екологічно небезпечну розораність земель села Романівки, саме тому її необхідно скоротити в середньому на 25%. Водночас, частина вилучених орних земель з крутизною схилу більше 7⁰ рекомендується під заліснення, а інша частина з крутизною схилів 3- 7⁰ - під залуження. Це допоможе оптимізувати структуру земель окремо сільськогосподарських угідь та загалом земельних угідь у селі Романівка.

Проведення таких оптимізаційних заходів сприятиме сукупному зменшенню ріллі на 250,6 га (20,15%), багаторічних насаджень – на 9,5 га (0,76%). Площа пасовищ та сіножатей, навпаки, збільшиться на 104,1 га (8,37%). Сільськогосподарська освоєність території села Романівка зменшиться на 157 га (з 76,18% до 63,56%). Також, потрібно збільшити площу лісових насаджень, яка становитиме 157 га (12,62%) (рис. 3, табл. 4).

Таблиця 4

Оптимізаційна модель структури землекористування села Романівка

Категорія земель	Існуюча структура		Оптимальна структура	
	Площа, га	Частка земель, %	Площа, га	Частка земель, %
Територія населеного пункту у встановлених межах	1243,9	100	1243,9	100
у тому числі:				
Землі під забудову	93,81	7,54	93,81	7,54
Сільськогосподарські угіддя	947,69	76,18	790,69	63,56
рілля	762,99	80,51	512,39	64,8
багаторічні насадження	79,4	8,38	68,9	8,72
сіножаті та пасовища	105,3	11,11	209,4	26,48
Ліси та інші лісовкриті площі	112	9	269	21,62
Відкриті землі без рослинного покриву	18,3	1,47	18,3	1,47
Внутрішні води	67,6	5,45	67,6	5,45
Болота	4,5	0,36	4,5	0,36

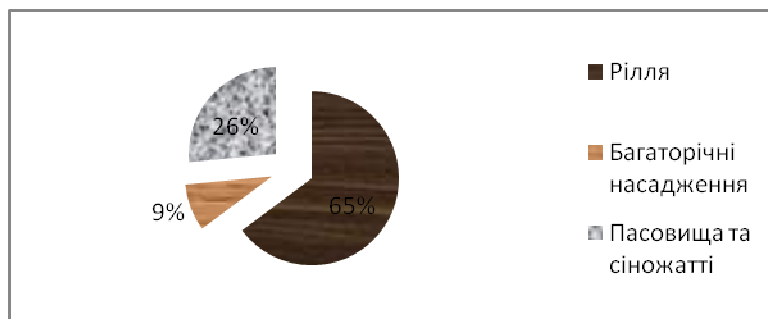

Рис. 3. Оптимізована структура землекористування території с. Романівка

Але перш, ніж відводити землі під сіножаті та пасовища потрібно оптимізувати використання вже існуючих земель даної категорії. Адже, за останні роки деякі території під пасовищами перетворилися на агрокультурні ландшафти, оскільки на даний час ці території не використовуються за цільовим призначенням. А натомість, в цілях випасання худоби використовують землі, які не відведені та не придатні для пасовищ і, на сьогоднішній день, використовуються в цілях рекреації (зокрема влітку тут проводяться змагання з футболу між ближніми селами). Саме тому, в першу чергу, потрібно перевести наявні акультурні ландшафти, так звані «бедленди», у категорію культурного, конструктивного ландшафту. А

це можливо лише за умови підтримання даної території в оптимальному стані для виконання покладеної на неї господарської функції. Для цього слід здійснювати випасання худоби у відведених для цього місцях.

Ще однією проблемою при оптимізації даної території є вирішення питання ліквідації наявного несанкціонованого сміттєзвалища, яке розташоване неподалік футбольного поля та власне рекреаційної зони (рис. 4).

Оскільки це сміттєзвалище розташоване біля футбольного поля (яке використовують і для випасання худоби і для проведення змагань з футболу) та польової дороги яка веде до ставу, то доцільно було б його розчистити та засадити деревами. А в перспективі створити

парк, який би примикав до рекреаційної зони.

Наступною екологічною проблемою, яку частково допоможе вирішити запропонована оптимізація землекористування, є обміління та заболочення річок Качава та Дзюрава на території села Романівка. На сьогоднішній день дані річки знаходяться в критичному ста-

ні, адже проведення в минулому осушувально-меліоративних робіт, а також неправильний агрогосподарський обробіток орних земель, що примикають до річок, сприяли їх заболоченню, замуленню, цвітінню та зменшенню рівня води.

Рис. 4. Несанкціоноване сміттєзвалище

Запропоноване виділення території під сіножаті та пасовища вздовж річки Качава дозволить зменшити її заболочення шляхом зменшення осипання ґрунту та водної ерозії з орних земель, адже пасовище в даному випадку стане своєрідним бар'єром. Заходи, які необхідно запровадити для оптимізації водокористування (окрім вище розглянутих): відвести водоохоронні зони, прочистити джерела, очистити русла річок а також впорядкувати рекреаційну зону поблизу ставу.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що існуюча на даний час ландшафтно-екологічна організація території села Романівка є далека від оптимальної. Проведений аналіз структури земельних угідь території села Романівка показав її диференціацію і відхилення від науково обґрунтованих норм за рахунок високої розораності території. Так, частка земель під природною рослинністю становить лише 16,28%, тоді як під сільськогосподарськими угіддями – 76,18%, а під урбанізованими та промислово освоєними землями - 7,54%.

Оцінка масштабів та глибини антропогенної трансформації ландшафтів дала змогу визначити пріоритетні заходи з охорони, підтрим-

ки та відтворення їх екологічної стійкості з метою формування культурних ландшафтів на локальному рівні. Серед основних напрямів оптимізації природокористування такі: оптимізація структури землекористування за рахунок виведення непродуктивної і малопродуктивної ріллі в категорію сінокосів або пасовищ, зменшення частки ріллі за рахунок відведення територій з крутизною схилів більше 7° під заліснення та залугування, відведення водоохоронних зон, розчищення джерел, впорядкування рекреаційної зони поблизу ставу.

Проведена оцінка коефіцієнта антропогенної перетвореності ландшафтів показала, що за наявної структури землекористування території села Романівка даний коефіцієнт становить 6,11 (середньо перетворені ландшафти), а після оптимізації структури землекористування він становитиме **2,09** (слабо перетворені ландшафти).

Тому запропонована оптимізація ландшафтно-екологічної організації території села Романівка є ефективною, і її дотримання допоможе зберегти природний потенціал та ландшафтну рівновагу даної території.

Література:

1. *Вороненко В.І.* Науково-методичні підходи до оптимізації та ефективного використання земельних ресурсів [Електронний ресурс] / *В.І. Вороненко* // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – Електронні дані. – [Дніпропетровськ : Дніпропетров. держ. аграрний ун-т: ТОВ "ДКС Центр", 2012]. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/> - Ефективна економіка.
2. *Гродзинський М.Д.* Основи ландшафтно-екології: Підручник / *М.Д.Гродзинський* - К.: Либідь, 1993. - 224 с.
3. Зміцнення обривистих схилів: які вибрати варіанти? [Електронний ресурс] // Будівництво та ремонт. – Режим доступу:

<http://vse-postroim.com/>

4. *Капелюш Н. В.* Ландшафтна екологія / *Н.В. Капелюш, Н.І. Костюченко* - Запоріжжя : ЗНУ, 2013. - 72 с.
5. Ландшафтна екологія : Навчально-методичний посібник/ Державний вищий навчальний заклад НЛТУ України; [уклад. *С.П.Мельничук*]. - Львів: ННЛТУ України, 2013. - 227 с.
6. *Лопух Г. М.* Тернопіль – місто для життя. //Міський екологічний бюлетень №5/ *Г. М. Лопух, Л. Г. Гринчишина, С. Я. Молодецька*. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2009. – 132 с.
7. *Мухин Ю.П.* Устойчивое развитие: экологическая оптимизация агро- и урбандолиафтов: Учебное пособие / Под общ. ред. *Ю.П. Мухина*. - Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2002. - 122 с.
8. *Одум Ю.* Экология : в 2-х т. / *Ю. Одум* – М. : Мир, 1986. – Т. 1 – 328 с.; Т. 2 – 376 с.
9. *Погурельський С. П.* Формування оптимальних співвідношень земельних угідь як основа сталого природокористування [Електронний ресурс] / [Погурельський С. П., Мартин А. Г.] // Збірник наукових статей “III-го Всеукраїнського з’їзду екологів з міжнародною участю”. – Вінниця, 2011. – Том.2. – С.503–505. Режим доступу: <http://eco.com.ua/>. – Промислова екологія.
10. Природокористування. Навчальний посібник / [Царик Л. П., Барна І. М., Гінзула М. Я. та ін.]. – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015. – 398 с.
11. *Реймерс Н.Ф.* Экология (теории, законы, правила, принципы и гипотезы) / *Н. Ф. Реймерс* – М. : Журнал «Россия Молодая», 1994. – 367 с.
12. *Реймерс Н.Ф.* Природокористування: словник-довідник / *Н.Ф. Реймерс* - М.: Думка, 1990. - 637с.
13. Романівка (Тернопільський район) [Електронний ресурс] // Вікіпедія – вільна енциклопедія. - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>
14. *Сивий М. Я.* Природні умови та ресурси Тернопільщини/*М. Я. Сивий, Л. П. Царик* – Тернопіль: ЕЗОВ «Терно-граф», 2011. – 512 с.
15. *Холоденко А.В.* Ландшафтно-екологічна оптимізація природопольовання в природних парках степної зони (на прикладі Волгоградської області) [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. геог. Наук: 09.11.07/ Воронежской государственной университет. – Електрон. дан. (1 файл). – Воронеж, 2007. – 22с. – Режим доступу : <http://www.aspirant.vsu.ru/>
16. *Чибилёв А.А.* Экологическая оптимизация степных ландшафтов / *А.А. Чибилёв* – Свердловск: Изд-во УрО РАН, 1992. – 172 с.
17. *Шищенко П.Г.* Прикладная физическая география / *П.Г. Шищенко*. – К: Вища школа, 1988. – 192 с.

References:

1. *Voronenko V.I.* Naukovo-metodychni pidkhydy do optymizatsiyi ta efektyvnoho vykorystannya zemel'nykh resursiv [Elektronnyy resurs] / *V.I. Voronenko* // *Efektivna ekonomika : elektronne naukove fakhove vydannya*. – Elektronni dani. – [Dnipropetrovsk : Dnipropetrov. derzh. ahrannyi un-t: TOV "DKS Tsentr", 2012]. – # 7. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/> - Efektivna ekonomika.
2. *Hrodzys'kyu M.D.* Osnovy landshaftnoyi ekolohiyi: Pidruchnyk / *M.D.Hrodzys'kyu* - K.: Lybid', 1993. - 224 s.
3. *Zmitsnennya obryvystykh skhylyv: yaki vybraty varianty?* [Elektronnyy resurs] // *Budivnytstvo ta remont*. – Rezhym dostupu: <http://vse-postroim.com/>
4. *Kapelyush N. V.* Landshaftna ekolohiya / *N.V. Kapelyush, N.I. Kostyuchenko* - Zaporizhzhya : ZNU , 2013 . - 72 s.
5. *Landshaftna ekolohiya : Navchal'no-metodychnyy posibnyk/ Derzhavnyy vyshchyy navchal'nyy zaklad NLTU Ukrayiny; [uklad. S.P.Mel'nychuk]*. – L'viv: NNLTU Ukrayiny, 2013. - 227 s.
6. *Lopukh H. M.* Ternopil' – misto dlya zhyttya. //Mis'kyu ekolohichnyy byuleten' #5/ *H. M. Lopukh, L. H. Hrynychshyna, S. Ya. Molodets'ka*. – Ternopil': Mal'va – OSO, 2009. – 132 s.
7. *Mukhyn Yu.P.* Ustoychivoye razvytye: ekolohicheskaya optymizatsyya ahro- y urbolandshaftov: Uchebnoe posobyie / Pod obshch. red. *Yu.P. Mukhyna*. - Volhohrad: Yzd-vo VolHU, 2002. - 122 s.
8. *Odum Yu.* Экология : в 2-х т. / *Ю. Одум* – М. : Мир, 1986. – Т. 1 – 328 с.; Т. 2 – 376 с.
9. *Pohurel's'kyu S. P.* Formuvannya optimal'nykh spivvidnoshen' zemel'nykh uhid' yak osnova staloho pryrodokorystuvannya [Elektronnyy resurs] / [Pohurel's'kyu S. P., Martyn A. H.] // Zbirnyk naukovykh statey “III-ho Vseukrayins'koho z'yizdu ekolohiv z mizhnarodnoyu uchastyu”. – Vinnytsya, 2011. – Tom.2. – S.503–505. Rezhym dostupu: <http://eco.com.ua/>. – Promyslova ekolohiya.
10. *Pryrodokorystuvannya. Navchal'nyy posibnyk* / [Tsaryk L. P., Barna I. M., Hinzula M. Ya. ta in.]. – Ternopil': redaktsiyno-vydavnychyy viddil TNPU, 2015. – 398 s.
11. *Reymers N.F.* Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы) / *N. F. Reymers* – М. : Zhurnal «Rossiya Molodaya», 1994. – 367 s.
12. *Reymers N.F.* Pryrodokorystuvannya: slovnyk-dovidnyk / *N.F. Reymers* - М.: Dumka, 1990. - 637s.
13. *Romanivka (Ternopil's'kyu rayon)* [Elektronnyy resurs] // *Vikipediya – vil'na entsyklopediya*. - Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org>
14. *Syvyu M. Ya.* Pryrodni umovy ta resursy Ternopil'shchyny/*M. Ya. Syvyu, L. P. Tsaryk* – Ternopil': EZOV «Terno-hraf», 2011. – 512 s.
15. *Kholodenko A.V.* Landshaftno-ekolohicheskaya optymizatsyya pryrodopol'zovannya v pryrodnykh parkakh stepnoy zony (na prymere Volhohradskoy oblasti) [Elektronnyy resurs] : avtoref. dys. ... kand. heoh. Nauk: 09.11.07/ Voronezhskoy gosudarstvennyy unyversytet. – Elektron. dan. (1 fayl). – Voronezh, 2007. – 22s. – Rezhym dostupu : <http://www.aspirant.vsu.ru/>
16. *Chybyl'ev A.A.* Экологическая оптимизация степных ландшафтов / *A.A. Chybyl'ev* – Sverdlovsk: Yzd-vo UrO RAN, 1992. – 172 s.
17. *Shyshchenko P.H.* Prykladnaya fizycheskaya heohrafiya / *P.H. Shyshchenko*. – K: Vyshcha shkola, 1988. – 192 s.

Аннотация:

Новицкая С.Р. ОПТИМИЗАЦИЯ ЛАНДШАФТНО-ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ТЕРРИТОРИИ (НА МАТЕРИАЛАХ СЕЛА РОМАНОВКА ТЕРНОПОЛЬСКОГО РАЙОНА ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ)
Рассмотрены вопросы оптимизации ландшафтно-экологической организации территории (на примере села

Романовка Тернопільського району Тернопільської області). Обоснованы ландшафтно-экологические приоритеты для данной территории, с учетом современной экологической ситуации в селе Романовка, его производственной специализации, особенностей природных условий, степени сохранности природных ландшафтов, общие тенденции и потребности социально-экономического развития. Проведен анализ структуры земельных угодий территории села Романовка, который показал ее дифференциацию и отклонения от научно обоснованных норм за счет высокой распаханности территории. Так, доля земель под естественной растительностью составляет лишь 16,28%, тогда как под сельскохозяйственными угодьями - 76,18%, а под урбанизованными и промышленно освоенными землями - 7,54%.

Оценка масштабов и глубины антропогенной трансформации ландшафтов позволила определить приоритетные мероприятия по охране, поддержке и воспроизведению их экологической устойчивости с целью формирования культурных ландшафтов на локальном уровне. Среди основных направлений оптимизации природопользования следующие: оптимизация структуры землепользования за счет вывода непродуктивной и малопродуктивной пашни в категорию сенокосов или пастбищ; уменьшение доли пашни за счет отвода территорий с крутизной склонов более 7° под залеснение.

Основываясь на определенных и научно обоснованных нормативах оптимального соотношения пашни, многолетних насаждений, сенокосов, пастбищ в агроландшафтах были предложены пути оптимизации их использования. Проведенная оценка коэффициента антропогенной трансформации ландшафтов показала, что при существующей структуре землепользования территории села Романовка данный коэффициент составляет 6,11 - средне трансформированные ландшафты. Коэффициент антропогенной трансформации ландшафтов после оптимизации структуры землепользования составит 2,09 - слабо преобразованные ландшафты.

Ключевые слова: ландшафт, оптимизация, ландшафтно-экологическая организация, территория, антропогенная трансформация.

Abstract:

Novitska S.R. OPTIMIZATION OF THE LANDSCAPE AND ENVIRONMENTAL ORGANIZATION OF THE TERRITORY (ON THE MATERIALS OF THE VILLAGE ROMANIVKA, TERNOPII REGION).

The questions of optimization of the landscape and ecological organization of the territory (on the materials of the village Romanivka, Ternopil region) are considered. The landscape and ecological priorities for the given territory are identified, taking into account the current ecological situation in the village of Romanivka, its production specialization, the uniqueness of natural conditions, the degree of preservation of natural landscapes, general trends and needs of socio-economic development. An analysis of the structure of the land in the territory of the village of Romanivka has been carried out, which showed its differentiation and deviation of its scientifically substantiated norms due to the high plowing of the territory. Thus, the share of lands under natural vegetation is only 16.28%, while for agricultural land - 76.18%, and under urban and industrialized lands - 7.54%

The estimation of scale and depth of anthropogenic transformation of landscapes has made it possible to determine the priority measures for the protection, support and reproduction of their environmental sustainability in order to create cultural landscapes at the local level. Among the main areas of optimization of nature use are: optimization of land use structure by eliminating unproductive and unproductive arable land in the category of hayfields or pasture; reduction of the share of arable land due to the arrangement of territories with steepness of slopes more than 7 degrees for the afforestation.

On the basis of definite and scientifically substantiated norms of optimal arable land, perennial plantations, hayfields, pastures in agrolandscapes, ways of optimizing their use were proposed. The estimation of the coefficient of anthropogenic transformation of landscapes has shown that in the existing structure of land use in the territory of the village of Romanivka this coefficient is 6.11 - medium-transformed landscapes.

The measures to be implemented for optimizing nature use are proposed: to arrange water protection zones, to clean sources, to clear the riverbeds, to plant trees on the territories with steepness of slopes more than 7 degrees, and to organize a recreational zone near the pond.

The coefficient of anthropogenic transformation of landscapes after optimization of the structure of land use will be 2.09 - weakly transformed landscapes.

Key words: landscape, optimization, landscape and ecological organization, territory, anthropogenic transformation.

Надійшла 12.11.2017р.